

राज्यातील सर्व नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये
चिकनगुनिया आणि डेंग्युचा प्रादुर्भाव नियंत्रित
करण्यासाठी उपाययोजना करण्याबाबत....

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक साथरो-२०२४/प्र.क्र. ४६०/नवि-२०
मंत्रालय, मुंबई ४०००३२.
दिनांक : १५ ऑक्टोबर, २०२४

वाचा :

- १) शासन परिपत्रक, नगर विकास विभाग, क्रमांक संकीर्ण-१०/२०००/२८७/प्र.क्र.८४/नवि-२७, दि.०२ ऑगस्ट, २०००
- २) शासन परिपत्रक, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक साथरो-२०१५/प्र.क्र.४९७ /आ-५, दि. ०१ जुलै, २०१६
- ३) शासन परिपत्रक, नगर विकास विभाग, क्रमांक संकीर्ण-२०१६/प्र.क्र.४६४/नवि-२०, दि.०२ डिसेंबर, २०१६
- ४) शासन परिपत्रक, नगर विकास विभाग, क्रमांक साथरो-२०२४/प्र.क्र.२३५/नवि-२०, दि.११ जून, २०२४

प्रस्तावना :

पावसाळा ऋतू हा अनेक सार्थीच्या रोगांचा प्रादुर्भाव कालावधी असतो. या कालावधीत बऱ्याच वेळा जलजन्य तसेच किटकजन्य आजारात वाढ होताना दिसून येते. राज्यातील नगरपरिषदा व महानगरपालिका क्षेत्रात दुषित पाणी, परिसर स्वच्छतेचा अभाव, पावसाळ्यात साचलेले पाणी यामुळे राज्यात यावर्षी चिकनगुनिया आणि डेंग्यु या सारख्या साथरोगांचा प्रादुर्भाव वाढत असल्याचे दिसून येते. त्याचे मुख्य कारण पावसाळ्यात वारंवार पाणी साचणे हे आहे. चिकनगुनिया आणि डेंग्युचा प्रसार मुख्यत्वे साचलेल्या पाण्यात वाढणाऱ्या एडीस डासांच्या उत्पत्तीवर अवलंबून आहे. या आजारांमुळे तीव्र ताप, सांधे दुखी आणि काही प्रकरणांमध्ये गंभीर अंतर्गत दुखापत जसे की मूत्रपिंड निकामी होणे, मेंदूचे कार्य, रक्तस्राव विकार, इत्यादी.

उपरोक्त बाबी विचारात घेता चिकनगुनिया आणि डेंग्यु सारख्या रोगांचा फैलाव रोखण्यासाठी नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये उपाययोजना करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन परिपत्रक :

राज्यातील सर्व नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था क्षेत्रांमध्ये चिकनगुनिया आणि डेंग्यु यासारख्या साथीचे रोगांचा फैलाव होऊ नये तसेच सार्वजनिक आरोग्याच्या दृष्टीने या गंभीर आजारांवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी सर्व नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी खालील उपाययोजनांचे काटेकोरपणे पालन करावे

१. डासांचा उत्पत्ती होत असलेल्या ठिकाणांवर लक्ष ठेवणे आणि संपूर्ण राज्यात चिकनगुनिया आणि डेंग्यूच्या आजारावर निरीक्षण ठेवणे याकरीता एक नियंत्रण प्रणाली स्थापित करावी.

२. फॉगिंग आणि फवारणी ऑपरेशन्स अंमलात आणावे. विशेषतः डासांच्या उत्पत्तीच्या ठिकाणी म्हणजेच निवासी भागात, सार्वजनिक जागा आणि संभाव्य पाणी साचण्याच्या ठिकाणी नियमितपणे फॉगिंग करण्यात यावे.

३. जनजागरण मोहिम :- रहिवाशांना त्यांच्या घरात आणि आजूबाजूच्या परिसरात पाणी साठा करण्यापासून प्रतिबंध करण्याबाबत व्यापक जनजागृती मोहिम सुरू करावी, ज्यामध्ये कचऱ्याची योग्य तऱ्हेने विल्हेवाट लावणे, पाणी साठा करणारे कंटेनर झाकून ठेवणे तसेच मच्छर प्रतिबंधक जाळी वापरणे इत्यादी विषयी मार्गदर्शन करावे.

४. प्रॉम्प्ट क्लीन-अप ड्राइव्हस: सार्वजनिक क्षेत्रे, बांधकामाची ठिकाणे आणि इतर संभाव्य प्रजनन ग्राउंडमधील साचलेले पाणी काढून टाकण्यासाठी त्वरित क्लीन-अप ड्राइव्ह आयोजित करावी. याकामी सामुदायिक गट आणि स्थानिक रहिवाशांचे सहकार्य/मदत अधिक परिणामकारक ठरू शकते याकरिता स्थानिक रहिवाशांचे सहकार्य घेण्यात यावे.

५. चिकनगुनिया आणि डेंग्यू या साथीच्या रोगांवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी तसेच उपचार सुलभ करण्यासाठी प्रभावित झालेल्या भागांमध्ये आरोग्य शिबिरे आयोजित करून रुग्ण तपासणीसाठी महानगरपालिका / नगरपालिका यांची रुग्णालये आणि दवाखाने सुसज्ज करावीत.

चिकनगुनिया आणि डेंग्यू यासारख्या साथीचे रोगांचा फैलाव होऊ नये यासाठी सर्व नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी दुषित पाणी, साचलेले पाणी, कचरा व्यवस्थापन, खाऊ गल्ली स्वच्छता, पाण्याचा निचरा, पाणी नमुने तपासणी इत्यादींबाबत आवश्यक ती कार्यवाही करावी तसेच शासन परिपत्रक, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, दिनांक ०१ जुलै, २०१६ मध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक सूचना, साथीचे रोग टाळण्यासाठी पाणी नमुने तपासणी यासंदर्भातील नगर विकास विभाग, शासन परिपत्रक दिनांक ०२ ऑगस्ट, २००० व मा.उच्च न्यायालयाने जनहित याचिका क्र.२३७/२०१४ प्रकरणी दि.२५ ऑक्टोबर, २०१६ रोजी दिलेल्या आदेशांचे तसेच नगर विकास विभाग, शासन परिपत्रक दिनांक ११ जून, २०२४ च्या आदेशांचे सर्व नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी काटेकोरपणे पालन व अंमलबजावणी करावी.

२. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्राच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक संकेतांक २०२४१०१५१६१४३२९९२५ असा आहे. हे परिपत्रक डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षात्कृत करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अनिलकुमार रा. उगले)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति :

- १) मा.राज्यपाल महोदय यांचे सचिव
- २) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
- ३) मा.उपमुख्यमंत्री (गृह), यांचे प्रधान सचिव
- ४) मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे प्रधान सचिव
- ५) सर्व मा. मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
- ६) मा. विरोधी पक्षनेते, दोन्ही सभागृह, महाराष्ट्र विधानमंडळ, मुंबई
- ७) सर्व सन्माननीय विधानसभा / विधानपरिषद व संसद सदस्य

- ॢ) मा. मुख्य सचिव यांचे वरीष्ठ स्वीय सहाय्यक
- ९) प्रधान सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १०) सर्व विभागीय आयुक्त
- ११) सर्व जिल्हाधिकारी
- १२) राज्यातील सर्व महानगरपालिकांचे आयुक्त
- १३) आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, वरली, मुंबई
- १४) राज्यातील सर्व नगरपरिषदा / नगरपंचायती यांचे मुख्याधिकारी
- १५) निवडनस्ती (नवि-२०)